

**RESTAURAREA MONUMENTELOR ISTORICE
ȘI DE ARHITECTURĂ ÎN ROMÂNIA.
PROTEJAREA ȘI CONSERVAREA PATRIMONIULUI
CONSTRUIT ÎN PLAN NAȚIONAL ȘI LOCAL,
PROMOVATĂ DE LEGISLAȚIA ROMÂNĂ DUPĂ 1989,
ÎN SCOPUL ARMONIZĂRII SALE CU CEA A
COMUNITĂȚII EUROPENE**

Gabriel VEDEȘ

Preambul

Prezenta lucrare, dorește să aducă în atenția cititorului specialist sau profan:

- demersurile întreprinse pe întreg spațiul european în domeniul protejării și conservării monumentelor istorice și de arhitectură, în decursul timpului, marcate de o întreagă istorie conceptuală evolutivă (ce începe din “protoistoria” monumentului - antichitatea romană, urmată de Evul mediu, continuată în Renaștere, sec. al XVII-lea, sec. al XVIII-lea cu Revoluția Franceză și tot ce a reprezentat aceasta pentru conceptul de monument în sine, sec. al XIX-lea cu formularea doctrinelor privitoare la protecția patrimoniului construit, cât și promulgarea primei Legi a Monumentelor, sec. al XX-lea cu dezbaterile sale doctrinare internaționale)

- legislația internațională actuală promovată prin Convenții și Recomandări ale ONU și ale Consiliului Europei, la care România a aderat după 1989, cât și eforturile țării noastre de a-și armoniza întreaga legislație din acest domeniu, în conformitate cu cerințele internaționale, începând din 1991 și până în prezent.

APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA CONCEPTULUI DE MONUMENT

E bine de amintit de la început că acest concept – Monumentul – apare pentru prima dată, târziu, în sec. al XVIII-lea, când Curentul Enciclopedist insera în dicționarele epocii termenul (de “monument”) ca derivând din latinescul “*monumentum*” – monere, ce însemna a aminti, a avertiza și era asociat cu “vechime”, “prestigiu”.

Umanitatea începea să conștientizeze atunci valorile umane, ele formând însumate, un patrimoniu comun ce a dus în final – astăzi, la o mișcare internațională vastă, ce se simte responsabilă pentru ocrotirea lor și transmiterea mai departe, generațiilor viitoare – în toată bogăția și autenticitatea lor. Operele monumentale ale popoarelor sunt mărturia vie a tradițiilor seculare ale acestor popoare și ale umanității în general, fiind încărcate de un mesaj spiritual al trecutului.

Ca atare, scopul acestei mișcări este transmiterea principiilor esențiale ce trebuie să conducă în final la conservarea și restaurarea monumentelor istorice existente în fiecare țară, ținându-se seama de particularitățile fiecărui obiectiv în parte, și lăsând fiecărei națiuni sarcina și libertatea să asigure și să aplice aceste principii în cadrul propriei sale culturi și tradiții.

Vom prezenta în continuare sub o formă deosebit de succintă, evoluția conceptului de monument în timp și în spațiul geografic european.

PROTOISTORIA MONUMENTULUI ISTORIC ȘI A PROTECȚIEI SALE

Începem cu **Antichitatea romană**, unde împărații Augustus și Adrian erau preocupați de păstrarea monumentelor antichității grecești numite de Horațiu “*exemplaria graeca*”.

În Evul mediu timpuriu – Teodoric (455-526), preocupându-se de păstrarea măreției Romei și dorind să apere operele de artă ale perioadei clasice grecești și romane, comentează în scrisorile trimise către:

Argolius – “Este în mod special potrivit ca toate construcțiile ruinate din Roma, să fie reparate. În Roma, binecuvântată între orașele lumii unde nu trebuie să se găsească nimic sordid sau mediocru”¹;

Sabinus – “Este important să păstrezi cât și să crezi. Suntem într-adevăr interesați a păstra Zidurile Romei în bună stare, și de aceea am ordonat portului Lucrino să furnizeze 25.000 țigle anual pentru acest scop. Vezi ca acest lucru să se împlinească, găurile care au apărut prin căderea pietrelor să fie acoperite cu țigle pentru a fi astfel protejate, încât să merităm mulțumirile trecuților regi, a căror operă noi le-am dat nemuritoare tinerețe”.²

Tot Teodoric numește pe Cassiodorus drept custode al Monumentelor romane (*curator statuarum* – însărcinat cu protejarea statuilor Romei).

Alt mare conducător – împăratul Carol cel Mare – este cunoscut că a numit pe demnitarul Eginhard în funcția de superintendent al construcțiilor publice.

În Evul Mediu: în 1162 – Senatul Romei declară Columna lui Traian drept obiect protejat astfel încât “să nu fie nicicând distrusă sau mutilată, ci păstrată pentru onoarea poporului Roman atât timp cât lumea va exista”.³ Decretul stabilea pedeapsa cu moartea pentru cei ce-l încălcau, precum și confiscarea de către trezorerie a averilor lor.

În sec. al XIII-lea – împăratul Frederic Barbarossa, decide “restaurarea” palatului carolingian de la Aachen (Gesta Friderici).

Renașterea, privea “Monumentul” ca model, recunoscând valoarea creației.

Astfel, monumentul este:

- *cercetat* - prima cercetare consemnată este la 1375 – Giovanni Dondi

¹ Cevar Erder, *Our Architectural Heritage: From Consciousness to Conservation*, în: “Museums and Monuments”, XX, 1986, p. 58.

² Cevar Erder, *op.cit.*, p. 57.

³ F.A. Gregorovius, *History of the City of Rome in the Middle Ages*, în: AMS Press, New York, 1967, vol. IV, p. 685-686.

- *descriis* - descriere a Romei “Roma Instaurata” de Flavio Biondo la 1466.
- *releivat* - în sec. al XVI-lea: releveele lui Sangalo și Palladio.
- *interpretat teoretic, artistic.*

Dar nu este protejat, astfel:

- Colliseum-ul devine carieră de piatră pentru palatele Romei;
- Teatrul lui Marcellus este transformat în palat;
- Bazilica paleocreștină a Sf. Petru este demolată etc.

Concluzia: Monumentul trebuie cunoscut nu atât pentru a fi protejat, cât pentru a fi întrecut (conceptul aceluia timp). La acea dată se considera că Antichitatea clasică greco-romană este singura perioadă considerată a fi produs valori (antichități).

Papa Leon X îl numește pe Rafael – inspector al monumentelor antice – “commissario delle Antichita” și scrie despre activitatea acestuia: “... a studiat ruinele minuțios și le-a măsurat cu competență. A citit despre ele din autorii antici și a comparat ce a citit cu ce a putut vedea rămas. Mare i-a fost durerea când a văzut cadavrul acestui nobil oraș [Roma] care fusese cândva Regina lumii, astăzi atât de desfigurată”.

Sec. al XVII-lea, în Suedia

Înscrierea antichităților și a mărturiilor arheologice într-o formulă legată de protecție.

În 1630, Gustav al II-lea al Suediei numește un Director general al Antichităților.

În 1666, este promulgată “Legea de protecție a antichităților”.

Sec. al XVIII-lea

- apare moda Colecțiilor
- se manifestă o îmbogățire a repertoriului artistic antic cu piese exotice; (spargerea monopolului antic asupra valorilor culturale).
- se descoperă orașul Pompei, în 1748
- se manifestă influența operei lui Johann Joachim Winckelmann (1717-1768), din ale cărei lucrări cităm: “Asupra imitării operelor grecești

în pictură și sculptură”, 1755; “Observații asupra arhitecturii antice”, 1762; “Istoria artei antice”, 1764; “Monumente antice inedite”, 1767.

- se manifestă curentul Enciclopedist ce cuprinde în dicționarele epocii termenul de “Monument”.

Revoluția Franceză de la 1789 aduce două procese încă neîntâlnite:

- 1. – distrugerea construcțiilor nobilimii și bisericii, vezi Decret al Revoluției, în 1792: “Distrugerea tuturor monumentelor de orice fel care amintesc de existența feudalismului și interzicerea oricărui lucru capabil să evoce memoria despotismului”. În 1792 toate statuile, inscripțiile, basoreliefurile din bronz sunt topite pentru a face tunuri.
- 2. – naționalizarea/utilizarea proprietăților nobiliare, regale și clericale. Pe 2 noiembrie 1789 – bunurile clericale sunt naționalizate. Camille Desmoulins relatează: “... o pradă bogată oferită învingătorilor, cele 40.000 de palate, hoteluri și castele ale Franței”.

- apar primele departajări dintre patrimoniul mobil și imobiliar.

- primele inventare ale patrimoniului (“Antiquités Nationales ou Recueil des Monuments”). În lucrările Adunării generale din 18 septembrie 1793, Jean Baptiste Matthieu definește patrimoniul, drept “tout ce qui donne une sorte d’existence au passé” (tot ce dă o anume existență trecutului).⁴

- se înființează primul organism de gestiune a patrimoniului – în 1790 (Comisia Monumentelor).

- la propunerea lui Ch.M. de Talleyrand, pe 13 octombrie 1790, Adunarea Constituantă decide crearea unui “Comitet special” însărcinat să studieze soarta “monumentelor științei și artei”, provenind din bisericile și abațiile puse la dispoziția Națiunii.

- “Comisia Monumentelor” este condamnată pentru “incivism” și dizolvată în 1793. Urmașa ei, “Comisia Temporară a Artelor” reușește să salveze: Abația Saint-Denis, Porte Saint-Denis, Catedrala din Chartres, Catedrala din Amiens etc., deși se pierd elemente sau părți ale construcției –

⁴ Le Patrimoine, *La Documentation Française*, Paris, 1992, p. 17.

ex: Catedrala din Chartres stă fără acoperiș câțiva ani, iar Notre Dame de Paris își pierde fleșa, precum Sainte Chappelle, datorită prezenței unei coroane pe acest element.⁵

Edificiilor vechi le sunt recunoscute: valoarea cognitivă, valoarea educativă, valoarea estetică și valoarea economică (cu excepția celor medievale, în general). Declarația Adunării Constituante din 14 august 1792 condamnă “monumentele ridicate orgoliului, prejudecăților și tiraniei”, cu excepția “obiectelor ce pot interesa arta”.

Declarația Adunării Constituante din 16 septembrie 1792 “condamnă la distrugere monumentele care amintesc despotismul, este important a păstra și conserva onorabil capodoperele artei, atât de demne de a recrea un popor liber”.⁶

Tot aici este evocată intervenția unui deputat care declară despre Porte Saint-Denis următoarele: “Ea merită toată ura oamenilor liberi, dar aceasta poartă este o capodoperă”.

Sec. al XIX-lea – perioada formulării doctrinelor privitoare la protecția patrimoniului construit

La 1818 – inventarul construcțiilor istorice din Ducatul Hessa se face prin Decretul promulgat de Ducele de Hessa-Darmstadt. Apare astfel primul Program politic modern, coerent, de conservare a construcțiilor istorice și se înființează un “Înalt Colegiu al Construcțiilor”, responsabil cu avizarea modificărilor la imobilele istorice.⁷

Franța – Situația socială și implicațiile asupra culturii

- în 1815 are loc Restaurația Monarhiei – ce duce la manifestarea interesului pentru averile naționalizate în timpul Revoluției Franceze.

- 1819 – pentru prima dată, restaurarea unor Monumente istorice face obiectul unui buget al Ministerului de Interne.

- ministrul de Interne – F. Guizot (istoric) este însărcinat de către Rege, cu întocmirea unui raport referitor la starea proprietăților statului.

⁵ *Ibidem*, p. 21.

⁶ *Ibidem*, p. 15.

⁷ John Harvey, *Transactions of the Ancient Monuments Society*, vol. IX, Londra, 1961, p.27-32.

- în 1830 – ministrul François Guizot, în raportul către Rege, propune înființarea unui post de “Inspector general al Monumentelor”. Această funcție a fost ocupată de mari oameni de cultură precum: L. Vitet (1830-1834); P. Merimé (1834-1854); E.E. Viollet-le-Duc (1854-1879). În 1836, P. Merimé obține un buget anual pentru monumentele istorice, în cadrul bugetului Ministerului de Interne.⁸

- în 1837 – înființarea Comisiei Monumentelor

- în 1887 – Legea Monumentelor

Rolul lui Ludovic Vitet:

- insistă asupra necesității unui inventar cuprinzător;

- susține punerea accentului pe întreținerea monumentelor și întreținerea substanței originare, restaurarea dorind să se facă invizibil;

- pune condiția realizării restaurării doar de către arhitecți specializați.

Rolul lui Eugene Emmanuel Viollet-le-Duc (1814-1879)

- fundamentează și aplică ceea ce va purta numele de doctrina “Intervenționistă” a restaurărilor monumentelor istorice;

- introduce în practica restaurărilor spiritul modern, științific, în analiza construcției și folosirea materialelor

“*A restaura un edificiu înseamnă a-l restabili într-o stare ce poate să nu fi existat niciodată*” – susținea el.⁹

“Artistul trebuie să se șteargă în întregime, să-și uite gusturile, instinctele pentru a studia subiectul restaurării pentru a găsi și urmări gândirea ce a precizat și prezidat execuția operei pe care vrea să o restaureze; căci nu este vorba de a face artă, ci doar de a se supune artei unei epoci dispărute”.¹⁰

Maestrul restaurează: Biserica Saint Semin-Toulouse, Castelul Pierrefonds, Biserica St. Madeleine-Vezelay, Catedrala Angoulême (frontonul cu cele 5 ferestre și cele 2 turle cu acoperișul lor conic), Biserica

⁸ Le Patrimoine, *op.cit.*, p. 37.

⁹ E.E. Viollet-le-Duc, *Dictionnaire Raisonné de l'Architecture*, Paris, 1868-74.

¹⁰ *Despre restaurarea catedralei Notre Dame – Paris*, în: “Le Patrimoine, La Documentation Française, Paris, 1992, p. 44.

St. Laurențiu – Paris (demolarea fațadei renascentiste și înlocuirea ei cu una gotică).

Poziția doctrinară a lui V.Hugo, P.Merimé și L.Vitet

- reprezintă o poziție de mijloc între excesele doctrinei intervenționiste și antiintervenționiste;

- recunosc că majoritatea patrimoniului construit a avut de pierdut prin trecerea timpului: “Sunt două lucruri într-un edificiu: folosința și frumusețea. Folosința aparține proprietarului, frumusețea – tuturor. A o distruge înseamnă, deci, o depășire a drepturilor”¹¹;

- efectul pozițiilor exprimate de V.Hugo se văd chiar în formularea legală cuprinsă în “Legea Monumentelor” din 1887 (“Imobilele care aparțin unor persoane publice sau private a căror conservare reprezintă din punct de vedere al istoriei și artei un interes național, pot fi clasate ca monumente istorice”).

Anglia – Situația socială după războaiele napoleoniene și implicațiile asupra culturii

- după aproximativ o generație, spațiul european este din nou accesibil;

- spectrul extinderii ideologiei Revoluției Franceze determină guvernării să propună un vast program de lucrări publice, având drept temă construirea de biserici și drept scop, ocuparea într-o activitate nerevoluționară a celor demobilizați, urmare a încheierii războaielor napoleoniene;

- victoria asupra Franței pune problema expresiei stilistice în plan constructiv a noului statut al Angliei;

- în urma unor aprinse dezbateri se convine asupra stilului gotic ca expresie națională.

Rolul lui Sir George Gilbert Scott (1811-1878)

- realizează foarte multe lucrări (25) de reparații ale: Westminster Abbey, Rochester Cathedral, Chesterfield etc;

¹¹ V. Hugo, *Guerre au Demolisseurs*, 1832.

- un minuțios analist și înregistrator al elementelor și operațiilor pe care le impunea reparația;

- a insistat asupra utilizării în conservare a materialelor originare;

- bun cunoscător al tehnicii de construcție și a vocabularului stilistic medieval: “Cunoștințele noastre asupra stilurilor face ca perioada în care trăim să ne apară – prin excelență – cea mai potrivită pentru lucrările de restaurare”¹²;

- este partizanul unității de stil în restaurare.

Rolul lui J.Ruskin (1819-1900)

“Putem trăi fără arhitectură, să adorăm pe Dumnezeu fără ea, dar fără ea nu ne putem aduce aminte”.¹³

- este primul, împreună cu W.Morris care include în patrimoniul istoric, construcțiile modeste, ce alcătuiesc așa definitul “ansamblu urban”;

- definește “universalitatea valorii monumentului istoric” și, din care, deduce “universalitatea protecției” sale;

- militează pentru constituirea unui program european de protecție al patrimoniului;

- împreună cu W.Morris pune bazele “Societății pentru Protecția Construcțiilor Istorice” – în 1877.¹⁴

“Pledăm deci pentru toate construcțiile aparținând tuturor perioadelor și stilurilor, și chemăm pe cei implicați în existența lor să pună Protecția lor în locul Restaurării, să curme ruina prin îngrijirea zilnică, să proptească zidul ce se înclină și să repare acoperișul care curge, cu mijloacele cele mai potrivite acestor scopuri; să refuze modificarea structurii dacă construcția a devenit nepotrivită folosirii prezente, să ridice o alta mai degrabă decât să o modifice sau mărească pe cea veche.

În sfârșit, să trateze construcțiile istorice drept monumente ale unei arte trecute, create de meșteri dispăruți, pe care arta modernă nu poate interveni fără a distruge.

¹² *History of the Restoration and Preservation of the Architectural Heritage* – curs la R.Lemaire Centre for Conservation U.K. – Anglia.

¹³ *The Seven Lamps of Architecture*, 1848, capitolul VI.

¹⁴ S.P.A.B., *The Society for the Protection of Ancient Building*.

Atunci, și doar atunci vom scăpa reproșurilor că învățătura noastră se întoarce asupra-ne într-o batjocură; așa și doar așa ne vom putea proteja construcțiile vechi pentru a le înmâna venerabile și instructive celor ce ne vor urma”.¹⁵

1882 – Prima lege a Monumentelor (The Ancient Monument Act)

- se referea la situri arheologice și castele ruinate mai degrabă, decât monumentelor vii.

J. Ruskin și W. Morris sunt promotorii uneia dintre primele doctrine de restaurare:

Doctrina Antiintervenționistă:

- “Monumentul istoric nu ne aparține. El aparține în parte celor care l-au edificat și în parte generațiilor care ne vor urma”;

- “Restaurarea este distrugerea totală pe care o construcție o poate suporta; o distrugere, urmare căreia, nu pot fi regăsite nici un fel de urme, o distrugere acompaniată de o falsă descriere a obiectului distrus. Restaurarea este o minciună absolută”.¹⁶

În accepțiunea lor, monumentul putea fi:

- consolidat
- întreținut – de o manieră “invizibilă”.

“Aveți grijă de monumentele voastre și nu veți avea nevoie să le restaurați. Doar câteva table de plumb așezate la timp pe acoperiș, câteva frunze și crengi moarte îndepărtate la timp din calea unei scurgeri de apă vor salva, atât acoperișul, cât și pereții de la ruinare.

Urmăriți construcțiile vechi cu grijă, păstrați-le cât puteți mai bine, cu orice preț feriți-le de orice modificare sau distrugere!”.¹⁷

¹⁵ W.Morris, *Manifesto*, în: “S.P.A.B.”, 1877.

¹⁶ *The Stones of Venice, 1851-1853.*

SECOLUL XX**Austria**

Alois Riegl (1858-1905)

Lucrare: “Der Moderne Deukmalkultus”, Viena, 1903.

- statuează importanța egală a tuturor stilurilor artistice, urmare a axiomei inexistenței “idealului în artă”;

- completează spectrul analizei și definirii monumentului;

Monumentul istoric nu este numai un obiect cu dimensiune: istorică, artistică și tehnică, ci și un obiect al receptării sociale și filozofice a omului;

- desparte valorile monumentului istoric în: valori de rememorare și valori de contemporaneitate;

- cum între aceste două dimensiuni în conservare pot apărea contradicții, practica în domeniul monumentelor istorice trebuie să fie determinată și de investigarea sensurilor pe care societatea le conferă acestora;

- stabilește distincția dintre:

- monument – obiect apriori încărcat cu semnificație;

- monument istoric–obiect încărcat cu semnificație posteriori.

- clasifică și stabilește un Nomenclator al monumentelor istorice.

Max Dworak (Conservator general al Imperiului Austro-Ungariei)

Lucrare: “Katechismus der Deukmalpflege”, Viena, 1916.

- susține că în cazul monumentelor istorice, “conservarea nu este o problemă de gust”.

Italia

Camillo Boito (1835-1914)

Lucrare: “Conservare o Restaurare”, 1893

- fundamentează disciplina științifică a restaurării monumentelor istorice;

- se bazează pe noțiunea de autenticitate;

- elaborează “Norme ale restaurării”:

- păstrarea patinei (mărturie) istorice

¹⁷ J.Ruskin – referitor la renașterea St. Alban’s Cathedral.

- păstrarea intervențiilor realizate asupra monumentului în decursul timpului

“Este mai bine să consolidezi decât să reparați, este preferabil să reparați decât să restaurați”.

- refuză tipologia stilistică formulată de Viollet-le-Duc;
- susține supremația prezentului asupra trecutului, înțeleasă ca sursă a “Legitimității restaurării” monumentelor (în contradicție cu teoria antiintervenționistă a lui Ruskin și Morris);
- relevă complementaritatea dintre operațiile de conservare și cele de restaurare;
- susține marcarea ostentativă a intervențiilor (chiar prin inscripționare);
- evidențiază descrierea operațiilor de restaurare, inscripționarea pe construcție sau publicarea lor;
- susține ierarhizarea profunzimii și complexității intervențiilor în funcție de perioada istorică asupra căreia se intervine.

Efectul concepțiilor lui Camillo Boito se reflectă în “Legea Monumentelor” din Italia, promulgată în 1902.

- în 1931 se elaborează “Carta del Restauro Italiana” – Consiliul Superior pentru Antichități și Arte

Aceasta privește:

- activitatea tehnică a conservării monumentelor istorice ca proces de reinstaurare a valorii sale artistice;
- restaurarea ca pe o operațiune complexă ce nu trebuie să excludă nici unul din multiplele criterii sau perioade ale existenței monumentului.

Scopul restaurării poate să fie atingerea unității formale ale monumentelor istorice și nicidecum a unității sale stilistice.

Criteriile restaurării trebuie completate cu cele derivând din: sentimentele populației, spiritul orașului, memoria și nostalgia sa și nu în ultimă instanță, criteriul capacității de realizare a restaurării și refolosire a monumentului istoric.

Norme propuse:

1. Acordarea de maximă importanță întreținerii, îngrijirii și consolidării monumentelor.

2. Reconstituirea, motivată de rațiunea unității artistice sau arhitecturale, nu poate fi acceptată decât dacă se bazează pe o documentație definitivă, și pe prevalența existenței majorității elementelor constitutive originare.

3. Orice tentație spre completare a monumentelor foarte vechi – antichitățile – trebuie refuzată. În cazul acestora, cea mai indicată metodă este anastiloza.

4. Monumentelor “vii” le vor fi găsite utilizări prezente, cu condiția ca ele să nu presupună alterări majore ale construcției și să nu fie radical diferite de cele originale.

5. Păstrarea tuturor elementelor valoroase din punct de vedere istoric sau artistic, indiferent din ce perioadă a existenței monumentului ar data; fără a căuta unitatea de stil sau întoarcerea la formula inițială, și fără a exclude unele elemente în favoarea punerii în evidență a altora, excepție făcând elementele minore ce desfigurează aspectul monumentului și numai după o atentă și obiectivă judecată.

6. Respectul pentru monument trebuie însoțit de acela pentru ambientul său prin refuzul alterării acestuia care ar putea conduce la subordonarea monumentului față de cadrul nou constituit prin efecte de masă, culoare sau stil.

7. Adăugirile necesare consolidării sau reutilizării monumentului trebuie limitate la minimum și prezentând o simplitate care poate continua doar expresia geometrică a compoziției originare și nu plastica sa decorativă.

8. Adăugirile trebuie marcate prin diferența de material, modernatură mai simplă sau inscripții.

9. Folosirea tuturor tehnicilor moderne pentru consolidare.

10. În cercetările arheologice, excavările trebuie imediat urmate de relevare și protecție a descoperirilor.

11. Documentarea și descrierea amănunțită a operațiunilor de restaurare este obligatorie.

DEZBATERILE DOCTRINARE INTERNAȚIONALE ASUPRA MONUMENTULUI ISTORIC ȘI PROTEJĂRII ACESTUIA

Congresul Internațional al Arhitecților – Madrid, 1904

Definirea monumentelor:

1. – vii: - ce continuă să servească scopurilor pentru care au fost construite;
 2. – moarte - ce nu mai servesc unui scop sau a căror destinație inițială a devenit demodată, inutilă.
- în funcție de această clasificare, monumentele trebuie să fie consolidate (cele moarte) fie restaurate (cele vii);
- restaurarea trebuie realizată astfel încât să păstreze unitatea de stil, porțiunile de edificiu construite în alt stil decât cel original, urmând a fi păstrate doar dacă nu afectează echilibrul estetic general;
- conservarea și restaurarea sunt operațiuni ce trebuie executate exclusiv de către arhitecți, diplomați ai statului sau autorizați și acționând sub controlul tehnic, estetic și arheologic al statului;
- recomandă constituirea de asociații de prezervare a monumentelor istorice și artistice în fiecare țară.

Conferința de la Atena (1931) – Organizația de Cooperare Internațională a Societății Națiunilor

Evenimentul a fost prilejuit de încheierea lucrărilor de anastiloză la Acropola Atenei efectuate de ing. Nicolaos Balanos.

Se recomandă:

- o acțiune continuă de îngrijire a monumentelor pentru evitarea restaurării lor;
- atunci când restaurarea este de neevitat, este recomandată păstrarea influențelor tuturor perioadelor istorice și stilistice;

- utilizarea monumentelor în conformitate cu specificul lor pentru o continuă întreținere a acestora;
- recunoaște preeminența într-un anumit grad al dreptului comunității în fața celui privat asupra conservării monumentelor istorice;
- relevă rolul compensării restrângerii dreptului de proprietate, atunci când acesta se referă la un monument istoric;
- respectarea caracterului ambientului monumentelor istorice, în lucrările din apropierea acestora – construcții noi, reclame, structuri edilitare sau plantații;
- folosirea tehnicii moderne de consolidare (betonul armat în special, încălzirea în pardoseală etc.), având grijă de păstrarea elementelor decorative și dătătoare de caractere originare;
- cooperarea între restauratori și cercetători științifici implicați în metode fizice, chimice sau biologice de conservare, urmare a creșterii gradului de deteriorare a monumentelor datorate factorilor de microclimat ostili;
- folosirea anastilozei – cu marcarea evidentă a completărilor;
- întărirea cooperării internaționale în domeniul protecției monumentelor ca bunuri ale întregii omeniri;
- creșterea rolului educației publicului în domeniul protecției monumentelor;
- întocmirea în fiecare țară a unor inventare complete ale patrimoniului.

Carta de la Atena C.I.A.M. – 1933

A fost realizată în cadrul Congresului Internațional de Arhitectură Modernă (C.I.A.M.).

- consfințește protecția, atât a monumentelor izolate, cât și a ansamblurilor (agregări urbane);
- definește valoarea monumentelor istorice prin dimensiunea lor: istorică, sentimentală, artistică;

- elaborează o concepție “statistică” asupra conservării patrimoniului:

- “trecutul nu poate supraviețui în totalitate, trebuie ales deci cu grijă ceea ce trebuie păstrat”;

- “dacă avem de-a face cu o serie mare de obiecte similare, unele pot fi păstrate, altele - demolate”.

- pune pentru prima dată, doar implicit, problema concilierii dintre dezvoltare și conservare:

- “dacă existența în continuare a unor obiecte semnificative ale unei epoci trecute se dovedește împotriva intereselor orașului, trebuie căutată o soluție de reconciliere”;

- “în unele cazuri poate fi păstrată partea memorială – suportul material al valorii memoriale sau istorice – în timp ce restul poate fi alterat”.

- sub influența ideologiei urbanistului Le Corbusier, proclamă supremația criteriilor justiției sociale asupra valorilor trecutului:

- “cultul valorilor trecutului nu trece peste criteriile Justiției sociale”;

- este marcată de percepțiile aceluiasi tip de urbanism atunci când recomandă:

- “asanarea construcțiilor dărăpănate din jurul monumentelor istorice și folosirea zonei drept spațiu verde”.

- este împotriva pastişei stilistice.

Charta Internațională asupra Conservării și Restaurării Monumentelor – Veneția, 1964

A fost promulgată la al II-lea Congres Internațional al Arhitecților și tehnicienilor din domeniul monumentelor istorice – Veneția, 25/31 mai 1964

- este o consecință a Chartei de la Atena din 1931 (prima formă dată acestor principii fundamentale în arhitectură – restaurare), ce a contribuit la dezvoltarea unei vaste mișcări internaționale, tradusă în documente cu regim

național în cadrul activității UNESCO și ICOMOS, și în crearea Centrului Internațional de Studii (în cadrul ICOMOS) pentru conservarea și restaurarea bunurilor culturale

Iată câteva idei importante spicuite din textul Congresului Internațional al Arhitecților – 1964:

- noțiunea de monument istoric cuprinde, atât creația arhitecturală izolată, cât și situl urban sau rural care poartă dovezile unei civilizații particulare (unice) a unei evoluții semnificative sau a unui eveniment istoric. Se întinde nu doar asupra marilor creații, ci și asupra celor modeste care au căpătat în timp o semnificație culturală;

- conservarea și restaurarea monumentelor constituie o disciplină care face apel la toate științele și la toate tehnicile care ar putea contribui la studierea și ocrotirea patrimoniului monumental;

- conservarea monumentelor istorice, întâi impune permanenta întreținere a lor;

- conservarea implică existența unui cadru – scară valorică. Atâta timp cât cadrul tradițional subzistă, acesta va trebui conservat și toată construcția nouă, toată zona distrusă și toată amenajarea care poate altera rapoartele de volume și de culori va fi interzisă;

- deplasarea ansamblului sau a unei părți din monument nu poate fi tolerată decât atunci când ocrotirea monumentului impune rațiuni, interese naționale sau internaționale, care le justifică;

- elementele de sculptură, pictură sau de decorație, ce fac parte integrantă din monument nu pot fi separate decât atunci când această măsură este singura susceptibilă să asigure conservarea;

- restaurarea este o operație care trebuie să confere obiectului un caracter excepțional. Ea are ca scop să conserve și să releve valoarea estetică și istorică a monumentului și se bazează pe respectul substanței vechi (materialul originar) și a documentelor autentice. Ea se oprește acolo unde începe ipoteza; de aici toată munca de întregire recunoscută indispensabilă, înlocuiește compoziția arhitecturală și va păstra amprenta timpului nostru;

- în caz că tehnicile tradiționale se dovedesc inadecvate, consolidarea unui monument poate fi asigurată făcând apel la toate tehnicile moderne de conservare și de construire, a căror eficacitate fusese demonstrată prin consacrări științifice și garantate de experiență;

- etapele recunoscute valoroase, ale tuturor epocilor ce au concurat la edificarea în timp a monumentului, trebuie respectate, unitatea stilului nefiind un scop neapărat de neatins pe parcursul restaurării. Atunci când un edificiu prezintă mai multe etape suprapuse (degajarea unui strat de dedesupt nejustificându-se decât excepțional) cu condiția ca elementele prelevate să nu prezinte un interes major – compoziția adusă la lumina zilei va trebui să constituie o dovadă de mare valoare istorică, arheologică sau estetică. Astfel, starea de conservare este unanim apreciată drept valoroasă;

- elementele destinate a înlocui părțile lipsă (ce lipsesc) trebuie să se integreze armonios ansamblului, distingându-se de părțile originare; cu scopul ca restaurarea să nu falsifice documentul de artă sau de istorie;

- adăugirile nu pot fi tolerate decât respectând toate părțile interesante ale edificiului, cadrul său tradițional, echilibrul compoziției și relațiile sale cu cadrul înconjurător;

- citurile monumentale trebuie să facă obiectul unor preocupări speciale în scopul de a salva integritatea și să asigure asanarea, amenajarea și punerea lor în valoare. Lucrările de conservare și de restaurare, care se efectuează, trebuie să se inspire din principiile anterior acceptate;

- lucrările arheologice, trebuie să se efectueze conform normelor științifice și „Recomandările definind principiile internaționale menite a se aplica în materie de săpături arheologice” – adoptate de UNESCO în 1956. Toată munca de reconstrucție va trebui în acest timp să fie exclus apriori, doar anastiloza poate fi agreată (adică recompunerea părților existente dar dezmembrate). Elementele de integrare vor fi întotdeauna recunoscute și vor reprezenta minimumul necesar pentru asigurarea condițiilor de conservare ale monumentelor și de a se stabili continuitatea formelor sale;

- lucrările de conservare, restaurare și de săpături arheologice vor fi întotdeauna însoțite de constituirea unei documentații precise sub formă de

rapoarte analitice și critice ilustrate prin desene și fotografii, în așa fel încât toate fazele lucrărilor de degajare, consolidare, recompunere și integrare să fie consemnate riguros. Această documentație va fi depusă în arhivele unui organism public și pus la dispoziția cercetătorilor, fiind recomandată publicarea lor.

LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ A PROTECȚIEI MONUMENTELOR ȘI ANSAMBLURILOR ISTORICE

A. CONVENȚII ȘI RECOMANDĂRI ALE O.N.U.

1. Convenția referitoare la protecția patrimoniului cultural în eventualitatea unui conflict armat (Convenția de la Haga) – 1954;
2. Convenția referitoare la mijloacele de prevenire și interzicere a transferului, importului și exportului ilicit de bunuri culturale – 1970;
3. Convenția referitoare la protecția patrimoniului cultural și natural mondial – 1972;
4. Recomandări privitoare la principiile internaționale aplicabile cercetărilor arheologice – 1956;
5. Recomandări referitoare la salvagardarea frumuseții și caracterului peisajelor și siturilor – 1962;
6. Recomandări referitoare la mijloacele de interzicere și prevenire a transferului importului și exportului de bunuri culturale – 1964;
7. Recomandări referitoare la protejarea bunurilor culturale periclitate de lucrări publice sau private – 1968;
8. Recomandări referitoare la protecția la nivel național a patrimoniului cultural și natural – 1972;
9. Recomandări referitoare la schimbul internațional de bunuri culturale – 1976;

10. Recomandări referitoare la protejarea și rolul contemporan al zonelor istorice – 1976.

B. CONVENȚII ALE CONSILIULUI EUROPEI

1. Convenția Europeană referitoare la Protecția Patrimoniului Arheologic (Convenția de la Londra) – 1969;
2. Convenția pentru Protejarea Patrimoniului Arhitectural European (Convenția de la Granada) – 1985;
3. Revizuirea Convenției Europene a Protecției Patrimoniului Arheologic (Convenția de la Malta) – 1992.

În continuare, vom informa foarte succint cititorul asupra detaliilor importante stipulate în Convențiile și Recomandările mai sus amintite – referitor la protejarea, restaurarea, conservarea patrimoniului – pe care România le-a ratificat.

- **CONVENȚIA REFERITOARE LA PROTECȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL ÎN EVENTUALITATEA UNUI CONFLICT ARMAT (CONVENȚIA DE LA HAGA) – 1954**
Notă: ROMÂNIA A RATIFICAT ACEASTĂ CONVENȚIE LA 21 MARTIE 1958.

“(…) [Înaltele părți contractante] fiind convinse că distrugerea bunurilor culturale aparținând oricărui popor înseamnă o distrugere a patrimoniului cultural al umanității, de vreme ce fiecare popor își aduce contribuția la cultura umanității”.

Preambul, paragraf 2

“(…) Considerând protecția patrimoniului cultural deosebit de importantă pentru toate popoarele lumii și că este important ca acest patrimoniu să primească o protecție internațională;”

Preambul, paragraf 3

Art. 1 (a)

“Bunurile mobile sau imobile de mare importanță pentru patrimoniul cultural al fiecărui popor precum:

- monumentele de arhitectură, artă și istorie, fie ele religioase sau laice ;
- siturile arheologice ;
- ansamblurile de clădiri ce sunt împreună, importante din punct de vedere istoric sau artistic;
- opere de artă ;
- manuscrise, cărți sau alte obiecte de valoare din punct de vedere artistic, istoric sau arheologic ;
- colecții științifice și arhive sau reproduceri ale obiectelor definite mai sus.”

(b)

“Construcții ale căror scopuri sunt acelea de a adăposti sau expune bunurile culturale mobile definite în paragraful (a), precum muzee, mari biblioteci și arhive, precum și adăposturile acestora amenajate pentru cazurile de conflict armat”.

(c)

“Centre conținând un mare număr de bunuri culturale de felul celor definite în paragrafele (a) și (b), definite drept “centre conținând monumente” vor fi identificate, monitorizate și protejate.

Scopul convenției este acela de a proteja bunurile culturale – subiecte ale convenției de distrugere, jaf sau vandalism în cazul unui conflict armat prin intermediul înscrierii lor în “Registrul Internațional al Bunurilor Culturale supuse unei Protecții Speciale” și a următoarelor măsuri :

(Capitolul II, Articolul 8, paragraful 6:)

- abținerea de la folosirea bunurilor culturale sau a vecinătăților acestora, în așa fel încât să le expună riscului de distrugere în cazul unui conflict armat ;

- abținerea de a achiziționa asemenea bunuri din teritoriile ocupate și luarea măsurilor necesare pentru interzicerea, prevenirea sau stoparea furtului, însușirii sau vandalizării patrimoniului cultural situat pe teritoriul uneia dintre părțile contractante;

- abținerea de la acte de represalii săvârșite asupra patrimoniului cultural;

- marcarea distinctivă a bunurilor culturale subiecte ale convenției;

- neamplasarea în imediata apropiere a bunurilor de patrimoniu a unor obiective militare sau civile de interes strategic sau viceversa;

- în caz de conflict armat, abținerea de la acte de ostilitate directe asupra bunurilor culturale protejate;

- numirea de către orice înaltă parte contractantă (în caz de conflict armat) a unui Comisar General însărcinat cu supravegherea respectării Convenției.

• **CONVENȚIA REFERITOARE LA MIJLOACELE DE PREVENIRE ȘI INTERZICERE A TRANSFERULUI, IMPORTULUI ȘI EXPORTULUI ILICIT DE BUNURI CULTURALE – 1970**

“[Conferința Generală a UNESCO] considerând că protecția patrimoniului cultural poate fi efectivă doar dacă este organizată, atât la scară națională, cât și internațională de către state lucrând în strânsă cooperare (...)”

Preambul, paragraf 8

Subiectul Convenției îl constituie:

Art. 1. “(...) termenul de bun cultural definește bunul fie laic fie religios care este în mod expres considerat de către fiecare stat drept important din punct de vedere arheologic, al preistoriei, istoriei, literaturii, artei și științei și care aparține uneia dintre următoarele categorii: (...)”

(c) produse ale săpăturilor arheologice (atât legale, cât și clandestine) sau ale oricăror alte descoperiri arheologice;

- (d) elemente ale monumentelor istorice sau artistice, precum și ale siturilor arheologice ce au fost dezmembrate din acestea;
- (e) antichități mai vechi de 100 de ani, precum inscripții, monede sau sigilii;
- (f) obiecte de interes etnologic (...).

Convenția definește în sensul jurisdicției sale, categoriile de bunuri ce sunt „parte a patrimoniului național al Statelor”:

- Art.4. (a)** Bunurile culturale create de către geniul individual sau colectiv al cetățenilor statului respectiv, cât și bunurile culturale importante pentru statul respectiv și care au fost create pe teritoriul acestuia de către cetățeni străini;
- (b) Bunuri culturale descoperite pe teritoriul național;
 - (c) Bunuri culturale obținute prin intermediul misiunilor de cercetare arheologică, etnografică sau biologică organizate cu consimțământul organismelor competente ale statului de origine a unor asemenea bunuri;
 - (d) Bunuri culturale care au făcut subiectul unui schimb liber consimțit;
 - (e) Bunuri obținute drept cadou sau cumpărate legal cu acceptul organismelor competente din țările de achiziție”.

Scopul Convenției este declararea drept ilicită a transferului, importului sau exportului obiectelor culturale, făcând parte din categoria subiectului convenției și prevenirea acestor acte prin următoarele mijloace:

“organizarea de servicii naționale, acolo unde ele nu există, pentru protecția patrimoniului cultural, dispunând de suficient personal specializat pentru a realiza următoarele funcții:

- Art. 5 (a)** propunerea de legi și regulamente menite să asigure protecția patrimoniului și în mod special prevenirea transferului, importului și exportului de bunuri culturale importante;
- (b) punerea la punct și actualizarea, pe baza unui inventar național al bunurilor protejate, a unei liste a bunurilor de

- patrimoniu a căror export ar constitui o sărăcire a patrimoniului cultural național;
- (c) promovarea instituțiilor științifice și tehnice menite să asigure protecția și expunerea bunurilor culturale;
 - (d) organizarea supervizării săpăturilor arheologice, asigurând protecția „in situ” a anumitor bunuri culturale, precum și protecția anumitor areale în vederea unor cercetări ulterioare;
 - (e) stabilirea pentru cei interesați (curatori, colecționari, anticari etc.) a unor reguli în conformitate cu etica principiilor stabilite prin Convenție și verificarea aplicării acestor reguli;
 - (f) luarea de măsuri de educație în vederea respectării patrimoniului cultural al fiecărui stat și diseminării prevederilor Convenției;
 - (g) a urmări informarea publică necesară cu privire la dispariția bunurilor culturale.
- Art. 6 (a)** introducerea unor certificate care să specifice legalitatea exportului unui anumit bun cultural (...);
- (b) interzicerea exportului de bunuri culturale în absența unui asemenea certificat;
 - (c) să facă publice măsurile de prevenire (...).”

• **CONVENȚIA REFERITOARE LA PROTECȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL MONDIAL – 1972**
Ratificată de România în 1994.

Art. 4. “Fiecare stat parte a acestei Convenții recunoaște că datoria de a asigura identificarea, protecția, conservarea, prezentarea și transmiterea către generațiile viitoare a bunurilor naturale și culturale definite prin art. 1 al Convenției care se află pe teritoriul național îi revine (...).”

Preambul, paragraf 7

“Considerând că (...) incumbă asupra comunității internaționale ca întreg să participe la protecția patrimoniului cultural și natural de deosebită

valoare universală prin oferirea de asistență colectivă ce fără a înlocui acțiunea statului direct interesat, contribuie în mod efectiv la completarea eforturilor acestuia (...).”

Art. 6, paragraf 1

“(...) respectând Suveranitatea Statelor (...) fără a aduce prejudicii dreptului de proprietate consacrate de legislațiile naționale, statele părți ale Convenției recunosc că este de datoria comunității internaționale de a coopera în protecția patrimoniului considerat drept patrimoniu mondial”.

Art. 1. “Pentru scopurile acestei Convenții, următoarele vor fi considerate patrimoniu cultural:

Monumente:

- opere de arhitectură, de sculptură sau pictură monumentală;
- elemente sau structuri cu caracter arheologic, inscripții, peșteri și grupe de elemente ce au valoare universală din punct de vedere al istoriei, artei și științei;

Ansambluri:

- grupuri de construcții izolate sau grupate care datorită arhitecturii lor, unității și integrării lor în peisaj au o valoare universală de excepție din punct de vedere al istoriei, artei sau științei;

Situri:

- zone topografice, opere comune om-natură care au o valoare universală din punct de vedere al istoriei, esteticii, etnografiei sau antropologiei”.

Art.2. “Pentru scopurile acestei Convenții, următoarele vor fi considerate patrimoniu natural:

Caracteristici naturale constând din formațiuni de relief sau biologice sau grupări de astfel de formații care sunt de valoare deosebită universală din punct de vedere estetic sau științific;

Formațiuni geologice sau geografice și areale precis delimitate ce constituie habitatul unor specii de plante sau animale amenințate și care sunt

de importanță universală deosebită din punct de vedere al științei și conservării ;

Situri naturale sau teritorii precis delimitate de valoare universală deosebită din punct de vedere științific, al conservării sau al frumuseții naturale”.

Art.3. Atribuțiile statelor semnatare sunt definite drept următoarele:

- identificarea și delimitarea bunurilor definite prin Art. 1 și Art. 2

Art.5. - Adoptarea unei politici generale a cărui corp este de a da patrimoniului cultural și natural o funcțiune în viața comunității spre a-i integra protecția în programele complexe de dezvoltare;

- Organizarea în teritoriu a serviciilor pentru protecția, conservarea și expunerea patrimoniului cultural și natural, încadrate cu un staff capabil să-și ducă la îndeplinire misiune;

- Dezvoltarea de studii științifice și tehnice și a cercetării și adoptarea unor astfel de măsuri operative care să facă statele capabile de a contracara acțiunea distructivă asupra bunurilor de patrimoniu mondial;

- Să ia măsurile cele mai potrivite din punct de vedere legal, științific, tehnic, administrativ și financiar pentru asigurarea identificării, protecției, conservării, prezentării și reabilitării patrimoniului ;

- Să întărească sau să stabilească centre naționale sau regionale de pregătire în domeniul protecției, conservării și prezentării patrimoniului cultural și natural și să încurajeze cercetarea științifică din acest domeniu.

Art. 11, paragraf 3

- Convenția instituie “Lista Patrimoniului Mondial” la propunerea statelor semnatare. (Includerea în listă, reclamă consimțământul statului semnatar).

Art. 11, paragraf 4

- Din rândul bunurilor din “Lista Patrimoniului Mondial” se selectează ori de câte ori este nevoie “Lista Patrimoniului Mondial în

Pericol” pentru conservarea căruia sunt necesare operațiuni majore ce necesită asistența internațională sub auspiciile Convenției Patrimoniului Mondial.

- Pericolul deosebit în care trebuie să se afle un bun al “Listei Patrimoniului Mondial”, pentru a fi îndreptățită înscrierea sa în “Lista Patrimoniului Mondial în Pericol”, trebuie să fie de natură să cauzeze dispariția bunului prin:

- degradare accelerată ;
- proiecte de lucrări majore publice sau private ;
- proiecte de dezvoltare urbanistică sau turistică ;
- distrugerii cauzate de schimbarea utilității sau a proprietății asupra terenului ;
- alterări majore incluse de cauze necunoscute ;
- abandonare ;
- izbucnirea unui conflict armat ;
- calamități sau cataclisme, incendii, cutremure sau alunecări de teren ;
- erupții vulcanice, schimbări în regimul hidrografic sau inundații.

Art. 13, paragraf 1

Asistența internațională a Patrimoniului Mondial :

- “Comitetul Patrimoniului Mondial primește și studiază cererile de asistență formulate de statele părți ale Convenției (...). Scopul acestor cereri este asigurarea protecției, conservării, prezentării sau reabilitării (bunurilor din “Lista Patrimoniului Mondial” sau din “Lista Patrimoniului Mondial în Pericol”).”

Art. 13, paragraf 2

- “Cereri de asistență internațională ... pot implica și identificarea de bunuri culturale sau naturale definite prin Art. 1 și Art. 2, atunci când investigații preliminare au arătat justificarea unor cercetări aprofundate”.

Art. 13, paragraf 7

- “Comitetul Patrimoniului Mondial, cooperează cu organizațiile guvernamentale și neguvernamentale ce au obiective similare cu cele ale Convenției.

Pentru implementarea programelor și obiectivelor sale, Comitetul se sprijină pe acțiunea unor asemenea organizații, în particular pe cea a ICROM, ICOMOS, IUCN, cât și pe cea a organismelor publice sau private cât și a indivizilor”.

Art. 15, paragraf 1

- “Un Fond pentru Protecția Patrimoniului Cultural și Natural Mondial de Valoare Universală Deosebită – denumit și Fondul Patrimoniului Mondial, este instituit”.

Art. 22

“Asistența acordată de către Comitetul Patrimoniului Mondial ia următoarele forme :

a. – studii referitoare la probleme artistice, științifice sau tehnice ridicate de protecția, conservarea, prezentarea sau reabilitarea patrimoniului cultural și natural ;

b. – prevederea de experți, tehnicieni și forță de muncă specializată care să asigure că operațiunile sunt corect realizate;

c. – specializarea staff-ului și a personalului din domeniul identificării, protecției, conservării, prezentării și reabilitării patrimoniului cultural și natural;

d. – credite cu dobândă redusă sau fără dobândă și rambursabile pe termen lung;

e. – alocarea de credite nerambursabile, în anumite cazuri speciale”.

Art. 25

“Ca o regulă generală, doar o parte a costurilor totale pot fi suportate de către comunitatea internațională”.

- **REGULAMENTUL DE APLICARE A CONVENȚIEI PATRIMONIULUI MONDIAL**

Comitetul Interguvernamental de Protecție a Patrimoniului Cultural și Natural Mondial – 1986

Art. 24

“Definirea valorii excepționale:

- să reprezinte o valoare artistică unică, o capodoperă a spiritului creator al umanității;

- să fi existat o influență considerabilă într-o perioadă anumită asupra dezvoltării arhitecturii, artei monumentale sau organizării spațiale;

- să aducă o mărturie unică despre civilizații dispărute;

- să ofere un exemplu eminent al unui tip de construcție sau ansamblu arhitectural ilustrând o perioadă istorică semnificativă ;

- să constituie, un exemplu de habitat uman tradițional reprezentativ pentru o anumită cultură și devenit vulnerabil urmare unor mutații ireversibile;

- să fie direct și efectiv asociate cu evenimente, idei sau manifestări având o semnificație universală de excepție.

În afara criteriilor care definesc valoarea “excepțională” sunt introduse următoarele condiții pentru ca un bun să fie admis în Lista Patrimoniului Mondial:

- să răspundă criteriilor de autenticitate în ceea ce privește concepția, execuția și mediul înconjurător ;

- să beneficieze de o protecție juridică adecvată și de un mecanism de gestiune care să-i asigure conservarea.”

- **CONVENȚIA EUROPEANĂ REFERITOARE LA PROTECȚIA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC (CONVENȚIA DE LA LONDRA) – 1969**

Subiectul Convenției îl constituie “Bunurile Arheologice” definite drept: “Vestigii, obiecte sau orice fel de urme ale manifestărilor umane ce

constituie o mărturie a unor epoci sau civilizații ale căror surse de informare științifică este asigurată de săpături sau descoperiri”.

Scopul Convenției este de a:

1. – asigura dezvoltarea mijloacelor de investigare științifică prealabilă protecției vestigiilor arheologice;
2. – lupta împotriva săpăturilor clandestine.

În ceea ce privește protecția săpăturilor și a vestigiilor arheologice, Convenția solicită semnatarilor, două măsuri obligatorii:

1. - efectuarea unor inventarii complete ale săpăturilor și siturilor arheologice, editarea unor cataloage științifice asupra acestora;
2. – “înghețarea” unor areale de cercetare și protejarea lor pentru cercetarea generațiilor următoare.

**• REVIZUIREA CONVENȚIEI EUROPENE A
PROTECȚIEI PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC
(CONVENȚIA DE LA MALTA) – 1992**

- Se dorea punerea accentului pe investigațiile nedistructive premergătoare oricărui alt procedeu.

- săpătura să rămână un principal instrument de cercetare dar nu singurul: prospecțiunea geofizică și explorarea imaginilor din satelit, ca o completare;

- obligativitatea existenței prealabile săpăturilor, a unui plan de protecție și gestiune a eventualelor descoperiri;

- asigurarea integrării cercetării și descoperirilor științifice în viața comunității umane prin conservarea “in situ” și difuzarea informațiilor referitoare la cercetările arheologice.

• **CONVENȚIA PENTRU PROTEJAREA PATRIMONIULUI ARHITECTURAL EUROPEAN (CONVENȚIA DE LA GRANADA) – 1985**

A fost semnată de România în iulie 1996.

Convenția afirmă teza: “patrimoniul arhitectural ca o expresie de neînlocuit a bogăției și diversității patrimoniului cultural al Europei, o mărturie inestimabilă a trecutului și un bun comun pentru toți europenii”.

Preambul, paragraf 2

Preambul:

Convenția pleacă de la axioma conservării integrate potrivit căreia “este important de a transmite un sistem de referințe culturale generațiilor viitoare, de a ameliora cadrul urban sau rural de viață și de a favoriza simultan dezvoltarea economică, socială și culturală a statelor regiunii”.

Art. 1.

Sunt redefinite ca semnificație atotcuprinzătoare:

monumentele	- clădiri și structuri remarcabile prin trăsături istorice, arheologice, artistice, științifice, sociale și tehnice
ansamblurile	- grupuri omogene de construcții urbane sau rurale cu trăsături remarcabile din punct de vedere istoric, arheologic, artistic, științific, social și tehnic, suficient de coerente pentru a forma o unitate definibilă topografic;
siturile	- opera combinată a omului și naturii în areale parțial construite, cu trăsături remarcabile din punct de vedere istoric, arheologic, artistic, științific, social și tehnic, suficient de coerente pentru a forma o unitate definibilă topografic.

Art. 4, paragraf 2

Sunt definite principalele obligații pe care le iau statele semnatare ale Convenției:

1. Să ia toate măsurile necesare inventarierii și protecției patrimoniului arhitectural

2. Să implementeze un sistem de autorizare care să protejeze patrimoniul prin:

- a. – obligativitatea autorizării de către autorități competente, a oricărei lucrări de demolare sau alterare a monumentelor sau a ambiantului acestora;
- b. – obligativitatea autorizării oricărei propuneri afectând un ansamblu sau un sit și care implică:
 - demolarea unor clădiri;
 - construirea de noi clădiri;
 - modificări substanțiale care ar împieta asupra caracterului sitului;
- c. – capacitatea organismelor abilitate de a obliga proprietarul unui bun de conservare sau de a fi abilitate să realizeze astfel de lucrări în cazul în care proprietarul este în imposibilitate de a le realiza.
- d. – posibilitatea exproprierii bunurilor de patrimoniu.

Art. 6, paragraf 1

3. – “Să prevadă mijloacele financiare necesare autorităților publice pentru întreținerea și restaurarea patrimoniului, ținând cont de competențele naționale, regionale și locale ale acestora, și de posibilitățile bugetare”.

4. – Să găsească facilitățile fiscale care să încurajeze conservarea patrimoniului și să încurajeze inițiativele private în această direcție.

Art. 10

5. – “Să adopte o politică de conservare integrată care:
- a. – să includă protecția patrimoniului arhitectural ca un obiectiv major al dezvoltării urbane și amenajării teritoriului;
 - b. – să promoveze programe de întreținere și restaurare;
 - c. – să facă din conservarea, promovarea și punerea în valoare a patrimoniului arhitectural un obiectiv major al

politicilor din domeniul culturii, ambientului, amenajării teritoriului și urbanismului”.

Art. 13

6. – “În vederea implementării acestor politici parțiale se angajează să promoveze asemenea structuri administrative care să înlesnească colaborarea la toate nivelurile între activitățile culturale, ambientale, de planificare teritorială și conservare”.

Iată, deci, pe scurt, acțiunile spațiului european, în domeniul restaurării, protejării și conservării monumentelor istorice și de arhitectură, a siturilor istorice și arheologice cât și implementarea politicilor din domeniile menționate, în legislația specifică acestor domenii de activitate – de-a lungul vremii și până în perioada actuală.

Vom trata în cuprinsul aceleasi reviste, în partea a doua a materialului mai sus prezentat, eforturile României de a se alinia la condițiile specifice domeniilor de activitate menționate, și în special **legislația română promovată după anul 1989, în scopul armonizării acesteia cu cea a Comunității Europene cu privire la protejarea, restaurarea și conservarea patrimoniului construit și natural național și local.**

***THE RESTORATION OF ROMANIAN HISTORICAL AND
ARCHITECTURAL MONUMENTS. THE PROTECTION AND THE
CONSERVATION OF THE NATIONAL AND LOCAL PATRIMONY,
ENSURED BY THE ROMANIAN LEGISLATION, AFTER 1989, FOR
COMPLIANCE WITH THE REGULATIONS OF THE EUROPEAN
COMMUNITY***

- Abstract -

This account presents the “evolution of the concept of historical monument”, and, at the same time, represents a guide to dealing with specific issues concerning the protection of historical monuments.

It addresses to the specialists in the field of historical monuments conservation, to the officials of the public administration, to the owners of such historical monuments and to the ordinary citizens, concerned by the fate of the national and local patrimony.